

Norge kan bli verdens frieste økonomi

– hvis vi lar oss inspirere av våre nordiske naboer

Av Lars Peder Nordbakken, Civita og Jonas Herby og Line Andersen, CEPOS

Sammendrag

Formålet med dette notatet er å illustrere betydningen av å søke inspirasjon fra andre nordiske land for å styrke vekstkraften i norsk økonomi gjennom utvidet økonomisk frihet. Analysens beregninger bygger på internasjonal forskning knyttet til fire anerkjente og jevnlig publiserte indekser for økonomisk frihet, fra henholdsvis OECD, Verdensbanken, Heritage Foundation og Fraser Institute.

Analysen viser at det ikke er behov for radikale endringer for å gjøre Norge til det økonomisk frieste landet i verden. Norge kan – bare ved å implementere rammebetingelser som tilsvarer beste praksis i Norden – bli verdens frieste økonomi. Empirisk forskning tilsier at økonomisk frihet er sterkt forbundet med økonomisk vekst. Ved å leve opp til beste praksis i Norden kan Norges bruttonasjonalprodukt (BNP) potensielt økes med rundt 170 milliarder NOK, basert på et gjennomsnitt av beregninger fra fire ulike indekser.

- Dersom Norge levde opp til beste praksis i Norden, ville vi kunne oppnå en økonomisk vekstimpuls på mellom 0,5 % og 5,6 % av BNP, tilsvarende 29–310 milliarder norske kroner. Dette tilsvarer en lønnsøkning før skatt på 3.300–35.300 kroner årlig for en gjennomsnittlig fulltids sysselsatt i Norge.
- Det er med andre ord ikke nødvendig å etterligne land som USA, Singapore eller Sveits for å bli verdens frieste økonomi. Det er tilstrekkelig å implementere rammebetingelser som tilsvarer beste praksis i de nordiske landene.
- Dersom Norge levde opp til beste praksis i Norden, ville det styrket konkurransen i norsk økonomi, redusert nivået på subsidier og regulatoriske handelshindringer, styrket kapitaltilgangen for innovasjon og entreprenørskap, redusert omfanget av statlig eierskap og sikret bedre håndtering av konkurser. Norge ville også fått lavere offentlige utgifter og et lavere skattenivå.
- Dersom Norge levde opp til beste praksis i Norden, ville Norge ligget i den absolutte verdenstoppen på alle anerkjente indekser som måler grad av økonomisk frihet.

Norges rangering på økonomiske frihetsindekser i dag og om vi levde opp til beste praksis i Norden

	Rangering av Norge i dag		Rangering av beste praksis i Norden
OECD	7	→	1
Verdensbanken	9	→	1
Heritage	14	→	3
Fraser Institute	32	→	3

Økonomisk frihet i Norden

Hvor godt ville Norge gjort det på de ulike internasjonale frihetsindeksene hvis vi levde opp til beste praksis i Norden?

I dette notatet har vi foretatt beregninger basert på fire internasjonale indekser¹. Beregningene viser hvor Norge ville blitt plassert dersom vi scoret like høyt i hver underkategori som det beste av de fem nordiske landene, som i tillegg til Norge inkluderer Sverige, Danmark, Finland og Island. De fire indeksene er:

1. OECDs “Indicators of Product Market Regulation”
2. Verdensbankens “Ease of Doing Business”

3. Heritage Foundations “Index of Economic Freedom”

4. Fraser Institutes “Economic Freedom of the World”

Indeksene er mye brukt i bl.a. økonomisk forskning. Se for eksempel Doucouliagos og Ulubasoglu (2006), Cebula og Clark (2012) og Bergh og Bjørnskov (2019).

Hver indeks består av flere underkategorier. På hver av de sammensatte frihetsindeksene er Danmark det nordiske landet som totalt sett presterer best. Norge inntar en mellomposisjon blant de nordiske landene på OECDs og Verdensbankens indekser, men scorer nær laveste nivå i Norden på indeksene fra Heritage Foundation og Fraser Institute. I analysen undersøker vi hva som skjer med den samlede poengsummen i indeksene hvis Norge presterer like bra som det beste nordiske landet i alle underkategorier – det vil si beste praksis.

Våre beregninger viser at dersom Norge levde opp til beste praksis i Norden, ville vi rykket merkbart opp på indeksene og i to tilfeller oppnå 1. plass, supplert av to 3. plasser. Det betyr at Norge, ved å implementere økonomiske rammebetingelser som tilsvarer beste praksis i Norden, kan bli verdens frieste økonomi.

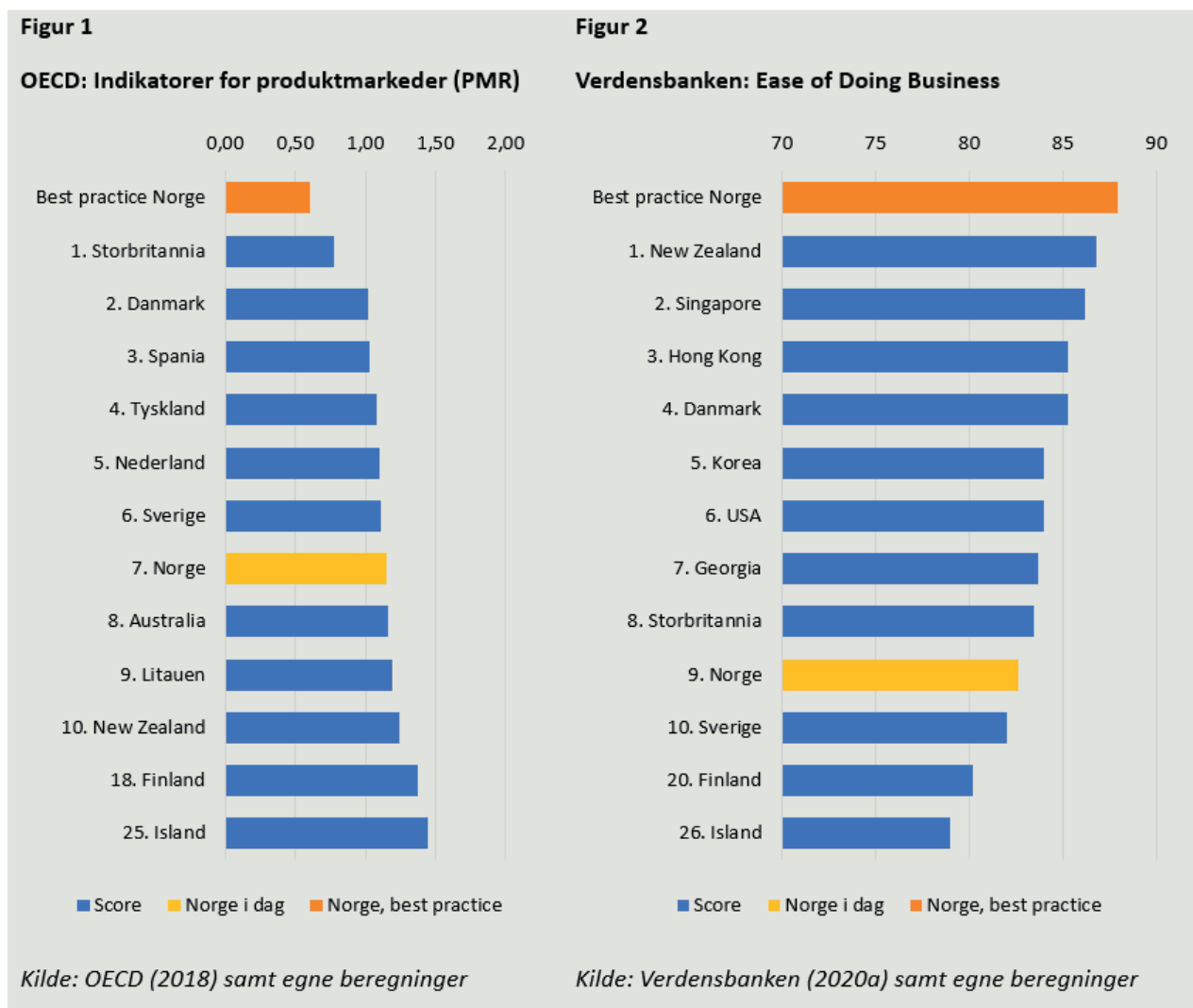
I det følgende gjennomgår vi først Norges posisjon på de ulike indeksene i dag og sammenligner med Norges mulige posisjon dersom vi levde opp til beste praksis. Vi vurderer deretter hvor forbedringspotensialet finnes for hver indeks. Til slutt konkluderer vi. Det bør bemerkes at datamaterialet bygger på siste tilgjengelige tall, i hovedsak fra 2021–2022. Eventuelle endringer som måtte ha inntruffet i den senere tid er således ikke fanget opp i tallmaterialet. Den anvendte metoden er beskrevet i vedlegget.

Nåsituasjonen og prestasjonsløftet til beste praksis i Norden

OECD beregner **indikatorer for produktmarkeder (PMR)**, som er markeder for ferdigprodukter eller tjenester i forbruksstadiet. Dette inkluderer ikke råvarer eller innsatsvarer. OECD slår fast at konkurransefremmende regulering på markedet for varer og tjenester kan fremme levestandarden (blant annet gjennom lavere konsumpriser), øke produksjonen pr. innbygger gjennom høyere kapitalintensitet, samt oppmuntre bedrifter til å bli mer innovative og effektive og dermed øke produktiviteten, se OECD (2018). Rangeringen er vist i figur 1. Indeksskalaen er 0–6, fra minst til mest restriktive.

Ease of Doing Business er satt sammen av Verdensbanken og “beregner objektive resultater for mål på regulering av næringslivet i det enkelte land”.² Rangeringen for Ease of Doing Business vises i figur 2. Indeksskalaen er 0–100, hvor en høyere score representerer bedre rammebetingelser for næringsvirksomhet. Indeksen ble nylig rammet av en skandale da det kom frem at data hadde blitt manipulert etter press fra bl.a. Kina og Saudi-Arabia. Verdensbanken har siden besluttet at indeksen ikke lenger skal oppdateres. Vi har uansett valgt å inkludere den i denne beregningen, fordi vi for det første mener at indeksen inneholder relevante variabler, og for det andre har vi ingen grunn til å tro at de nevnte problemene gjelder landene som er på toppen av indeksen, og som er relevante for denne analysen (inkludert alle nordiske land).

For begge indeksene er Norge i dag blant topp 10, men kunne – dersom vi levde opp til beste praksis i Norden – gått helt til topps og blitt nr. 1.

Index of Economic Freedom fra Heritage Foundation måler økonomisk frihet basert på 12 kvantitative og kvalitative faktorer, gruppert i fire brede kategorier:

- Rettsstaten, inkludert beskyttelse av eiendomsretten, myndighetenes integritet og effektivitet i rettsvesenet.
- Statens størrelse, inkludert offentlige utgifter, skattetrykk, budsjettunderskudd og gjeld.
- Regulatorisk effektivitet, herunder hvor effektiv statens regulering av næringslivet er, juridiske og regulatoriske rammebetingelser for arbeidsmarkedet, samt prisstabilitet og omfanget av prisregulering.
- Åpne markeder, inkludert et mål på tollavgifter og andre handelshindringer, regulatoriske restriksjoner på investeringer samt en indikator på effektivitet i finansnæringen og et mål på bankenes uavhengighet fra statlig kontroll og intervensjoner i finansmarkedet.³

Variablene for Index of Economic Freedom kommer fra tredjepartskilder som f.eks. World Competitiveness Report, Doing Business and Country Risk Assessment.⁴ Rangeringen fra Heritage vises i figur 3. Indeksskalaen er 0–100, fra laveste til høyeste nivå for målt økonomisk frihet.

Economic Freedom of the World fra Fraser Institute måler graden av økonomisk frihet på fem hovedområder: statens størrelse, rettssikkerhet og rettslig vern av eiendomsrettigheter, stabil valuta, frihet til å handle internasjonalt, samt reguleringer. Alle variabler kommer fra tredjepartskilder, slik som International Country Risk Guide, Global Competitiveness Report og Verdensbankens Doing Business.⁵ Rangeringen fra Fraser Institute vises i figur 4, og indeksskalaen går fra dårligst mulig poengsum på 0, til 10 som beste poengsum.

På disse to indeksene er ikke Norge like høyt plassert som på de to foregående indeksene, noe som først og fremst skyldes at vi har en stor offentlig sektor og et betydelig innslag av statlig eierskap i næringslivet. Blant de nordiske landene skårer Norge nær bunnen på begge indeksene. Hvis Norge levde opp til beste praksis i Norden på alle områder, ville vi rykket opp til 3. plass på den internasjonale rankingen på begge indeksene, like bak land som Singapore og Sveits, men foran land som Irland, New Zealand og Luxembourg.

Figur 3

Heritage Index of Economic Freedom

Kilde: The Heritage Foundation (2022) samt egne beregninger

Figur 4

Fraser Economic Freedom Ranking

Kilde: Fraser Institute (2022) samt egne beregninger

Hvordan tolke internasjonale sammenligninger?

Det er viktig å huske på at indikatorene for de ulike økonomiske frihetsindeksene ikke fungerer som en eksakt oppskrift på å bli friere. Indikatorene er, som navnet antyder, indikasjoner på frihetsnivået innenfor et bestemt område. Et eksempel er indikatoren «tilgang til elektrisitet» fra Verdensbankens Ease of Doing Business, som er ett av områdene hvor Norge kan forbedre seg ved å leve opp til beste praksis i Norden. Indikatoren måler antall prosedyrer, tid og kostnader som kreves for at en bedrift skal få permanent strøm i et nybygd lager. Det er klart at det er svært belastende for en bedrift om det er vanskelig, tregt og dyrt å skaffe strøm, samtidig som det vil virke hemmende for økonomien som helhet. Indikatoren kan derfor være relevant i land hvor elektrisitet generelt er vanskelig å få tak i. I Norge er det imidlertid ikke noe stort problem å skaffe strøm. Samtidig er indikatoren beregnet på en slik måte at den ikke nødvendigvis representerer hele landet.⁶ Indikatoren kan godt være relevant uansett, da den kan fungere som en proxy for landets samlede tilgang til og kvalitet på infrastruktur, samt for kvaliteten på landets regulatoriske og administrative byrder.

I tillegg er 'å få tilgang til elektrisitet' et objektivt mål, som muliggjør sammenligning mellom land. For Norges vedkommende krever det fire prosedyrer for å få tilgang til strøm.⁷ I Sverige, som er det landet som presterer best i Norden på denne indikatoren, kreves det kun tre prosedyrer.⁸ Men tolkningen av denne forskjellen bør ikke være at Norge bare må redusere antall prosedyrer med én for å bli like fritt som Sverige. Tolkningen bør heller være at det er en indikasjon på at det er regulering generelt, som fører til flere prosedyrer og byråkrati i Norge, sammenlignet med for eksempel Sverige. Analysen kan derfor brukes til å identifisere områder hvor Norge kan søke inspirasjon fra våre nordiske naboer. Men inspirasjonen må være generell. Det er ved generelt å forbedre de regulatoriske rammebetingelsene, som fører til mer byråkrati og flere prosedyrer, at Norge blir friere. Det handler altså ikke om å fjerne én prosedyre for tilgangen til strøm.

Størrelsen på offentlig sektor, omfanget av statlig eierskap, subsidier og hemmende reguleringer, samt svake rammebetingelser for innovasjon og entreprenørskap begrenser Norge

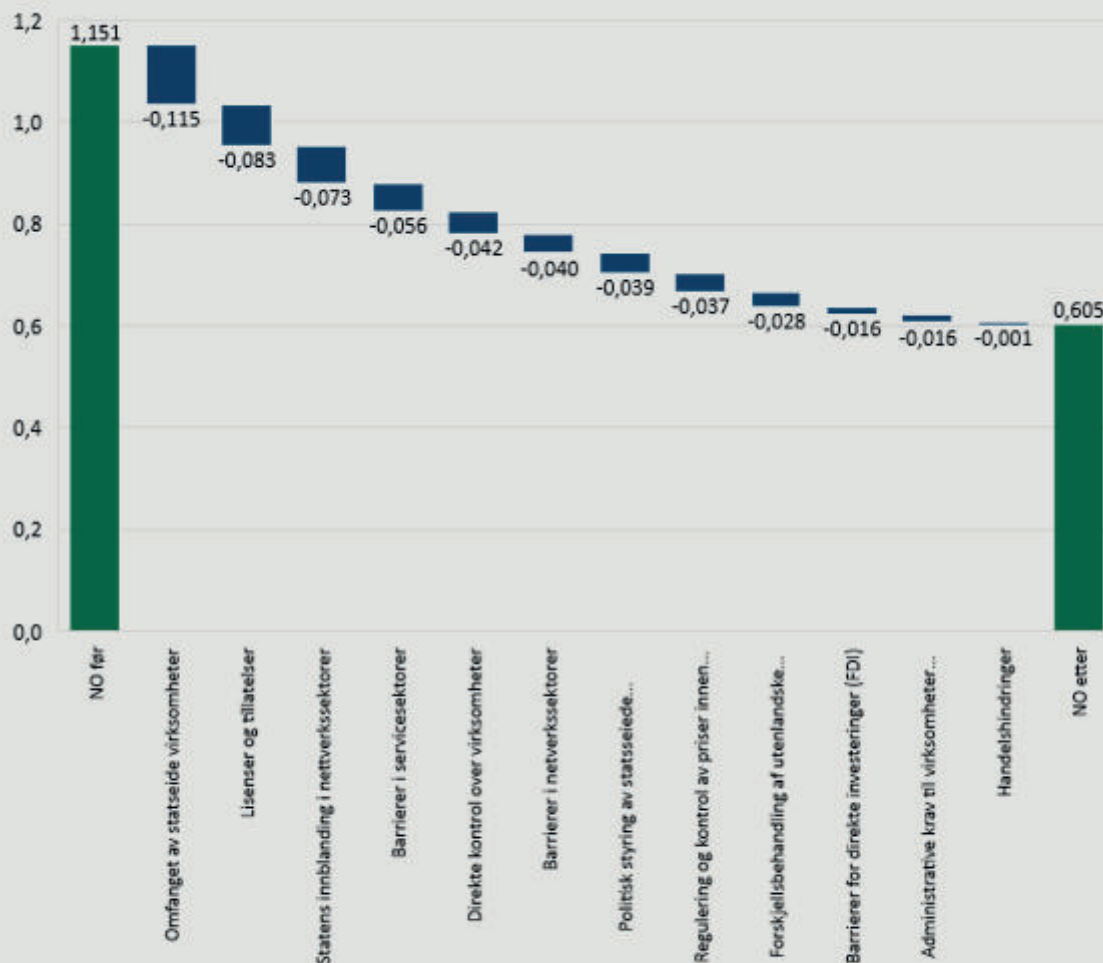
Figurene under illustrerer på hvilke områder forbedringspotensialet for Norge ligger, med utgangspunkt i fire forskjellige indekser for økonomisk frihet.

OECD: Indicators of Product Market Regulation (PMR)

Figur 5 viser på hvilke områder Norge har størst potensial til å forbedre sin PMR-score ved å leve opp til beste praksis blant de nordiske landene. Figuren viser at det er forbedringspotensial i flere kategorier, hvorav en kan trekke frem «Omfanget av statseide virksomheter», «Lisenser og tillatelser», «Statens innblanding i nettverkssektorer» og «Barrierer i servicesektorer». Disse er beskrevet nærmere i tabell 5 i vedlegget.

Figur 5

Indicators of Product Market Regulation

Merk: Forbedringspotentialet for hver parameter er beregnet ut fra, hvor mye hver enkelt parameter veier i det samlede forbedringspotentialet. PMR går fra minst (6) til mest (0) konkurransevennlig regulering. I denne figuren er det kun tatt inn de parametrene hvor forbedringspotentialet er større enn 0.

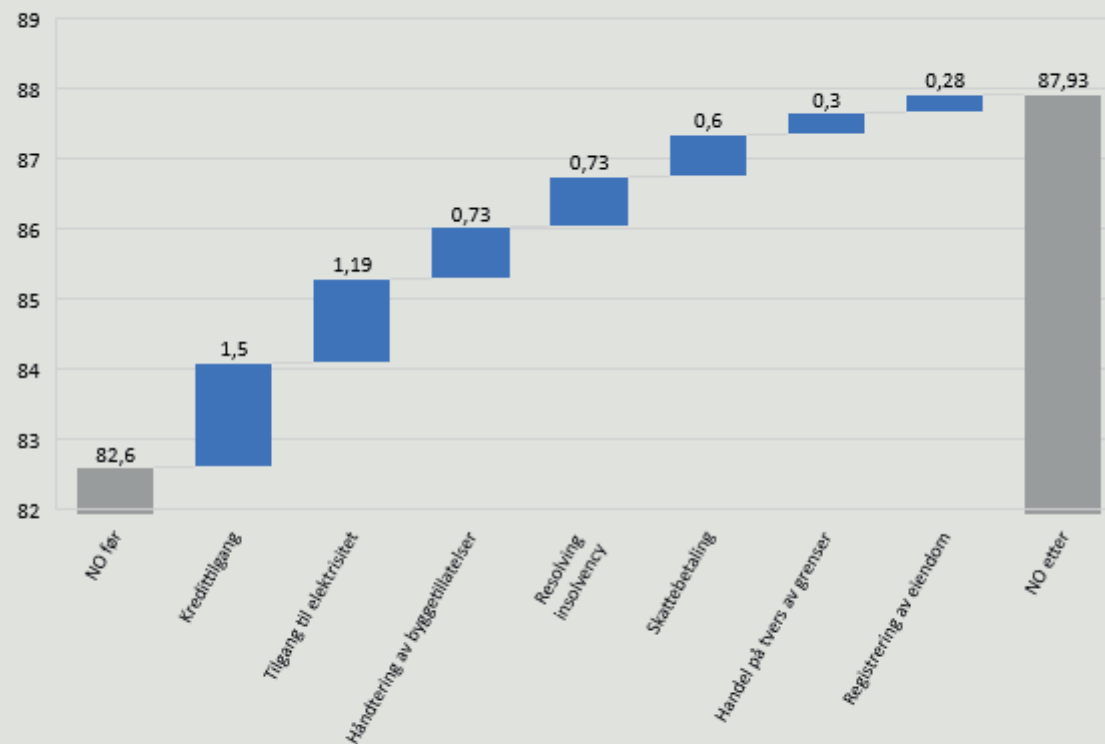
Kilde: OECD (2018) samt egne beregninger

Verdensbanken: Ease of Doing Business – hvor enkelt det er å drive næringsvirksomhet

Figur 6 viser hvor Norges har størst potensial for å leve opp til beste praksis blant de nordiske landene i forhold til «Ease of Doing Business». I flere underkategorier ligger Norge helt i tet blant de nordiske landene (der potentialet er 0,0), men på en rekke områder kan Norge forbedre sin score. Det handler blant annet om «Kreditttilgang», «Tilgang til elektrisitet», «Håndtering av byggetillatelser» og «Håndtering av konkurser». Parameterne er nærmere beskrevet i tabell 6 i vedlegget.

Figur 6

Ease of Doing Business

Merk: Grafen viser hvordan forbedringspotensialet for de forskjellige underkategorier bidrar til det samlede forbedringspotensialet. Ease of Doing Business scoren går fra minimum 0 til maksimum 100. I denne figuren er det kun tatt inn parametre hvor forbedringspotensialet er større enn 0.

Kilde: Verdensbanken (2020a) samt egne beregninger

Heritage Foundation: Index of Economic Freedom

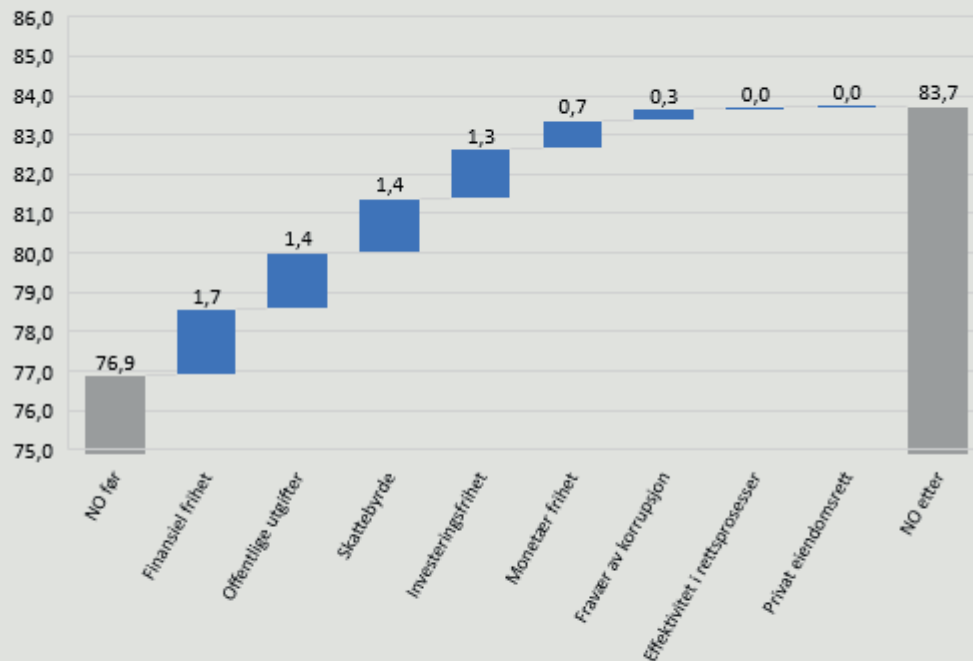
Figur 7 illustrerer hvor Norge kan forbedre seg på «Index of Economic Freedom». Generelt gjør Norge det middels godt, men kommer spesielt til kort i fire underkategorier: «Finansiell frihet», «Offentlige utgifter», «Skattebyrde» og «Investeringsfrihet». Indikatorene som inngår i hver underkategori er nærmere beskrevet i tabell 7 i vedlegget. Det er verdt å merke seg at forbedringspotensialet måles i forhold til de andre nordiske landene, som også har relativt store offentlige sektorer og skattebelastninger. Det er derfor fullt mulig å forbedre den norske plasseringen, samtidig som man bygger videre på den nordiske velferdsstatsmodellen.

Fraser Institute: Economic Freedom of the World

Generelt gjør Norge det relativt dårligst i Fraser Institutes Economic Freedom of the World. Figur 8 illustrerer hvilke områder Norge kan forbedre seg på. Det største potensialet finner vi i «Arbeidsmarkedsreguleringer», «Overføringer og subsidier», «Offentlige investeringer» og «Tollavgifter». I tabell 8 i vedlegget gis det en nærmere beskrivelse av indeksens delområder. Igjen er det verdt å legge merke til at forbedringspotensialet måles i forhold til de andre nordiske landene.

Figur 7

Heritage Index of Economic Freedom

Merk: I beregningen av forbedringspotentialet for hver parameter er det tatt hensyn hvor mye hver enkelt parameter veier i det samlede forbedringspotentialet. Indeksen rangerer fra 0 til 100. I denne figuren er det kun tatt med de parametre hvor forbedringspotentialet er større enn 0.

Kilde: The Heritage Foundation (2022) samt egne beregninger

Norge vil kunne oppnå topp 3-plassering på alle frihetsindeksene

I internasjonal sammenligning skårer Norge allerede høyt på ulike indekser som indikerer nivået på økonomisk frihet. Ved å følge beste praksis i Norden kan Norge komme helt i toppen på de fire frihetsindeksene som er anvendt og beskrevet i dette notatet. Det største forbedringspotentialet, alt i alt, finner vi på områder som har å gjøre med størrelsen på offentlig sektor og omfanget av subsidier, statlig eierskap og regulatoriske rammebetingelser. Dette påvirker rammevilkårene for innovasjon og entreprenørskap i norsk økonomi i negativ retning, sammenlignet med våre nordiske naboer.

Figur 9 viser at Norge, ved å leve opp til beste praksis i Norden, kan bli det økonomisk frieste landet i verden målt på to frihetsindekser (OECD og Verdensbanken) og det tredje frieste landet på de to andre indeksene (Heritage og Fraser).

Figur 9

Endring i Norges rangering ved å leve opp til beste praksis i Norden

	Rangering av Norge i dag		Rangering av beste praksis i Norden
OECD	7	→	1
Verdensbanken	9	→	1
Heritage	14	→	3
Fraser Institute	32	→	3

Kilde: Egne beregninger basert på OECD (2018), Verdensbanken (2020a), The Heritage Foundation (2022) samt Fraser Institute (2022)

Betydelig vekstpotensial ved å leve opp til beste praksis i Norden

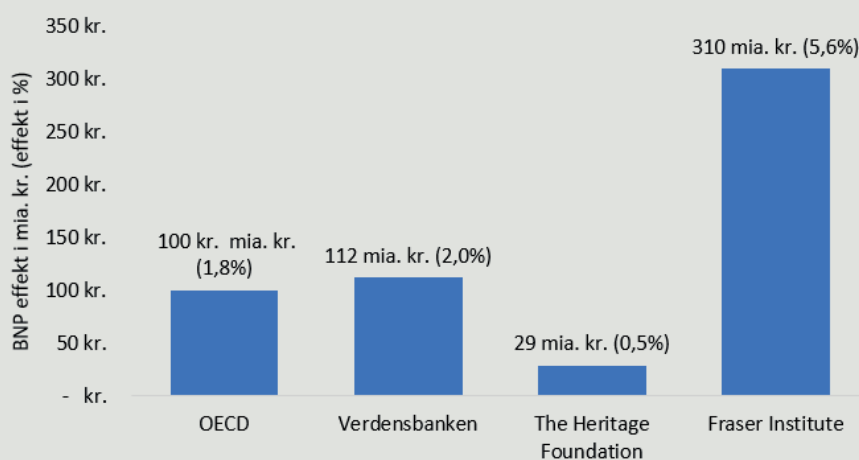
Norges BNP kan få en vekstimpuls på mellom 0,5 % og 5,6 %

Sammenhengen mellom et lands BNP og landets posisjon på ulike frihetsindekser er analysert i flere vitenskapelige studier. Estimater for korrelasjonen er vist i vedlegget. Basert på estimatene fra disse studiene har vi beregnet en potensiell vekstimpuls for Norge. Beregningene viser at Norges BNP potensielt kan tilføres en vekstimpuls tilsvarende 0,5 % til 5,6 % av BNP over en 10-årsperiode, dersom vi lever opp til beste praksis i Norden, jfr. figur 10.

Merk at det er store usikkerheter knyttet til beregning av potensialet, jfr. vedlegg.

Figur 10

Potensiell BNP-vekstimpuls ved å leve opp til beste praksis i Norden (2022-kroner)

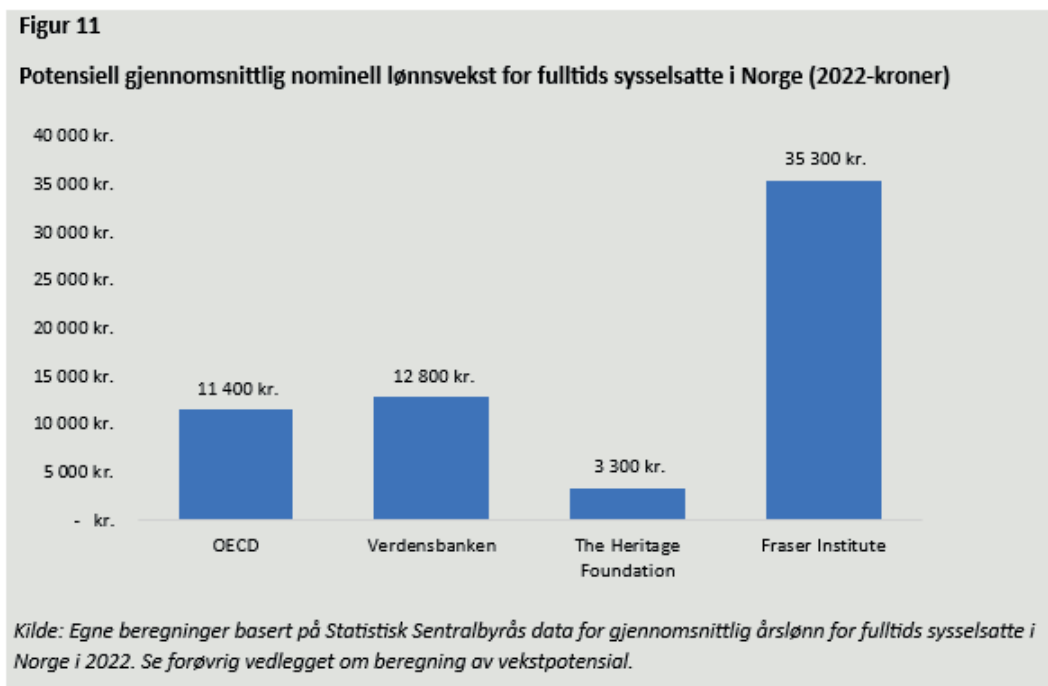

Kilde: Egne beregninger basert på estimater fra Herby og Andersen (2022), Akin m.fl. (2014), Brkić m.fl. (2020) samt Gal og Égert (2017).

Potensiell lønnsvekst for norske arbeidstakere

Økonomisk vekst er drevet av økt produktivitet. Historisk har lønningene fulgt produktivitetsutviklingen i privat sektor, jfr. ABCepos (2022). Dette forventes også å være tilfelle på lang sikt. Vi har derfor regnet på hva en økning i BNP vil kunne bety for norske arbeidstakere.

Figur 11 illustrerer potensiell årlig lønnsvekst for en gjennomsnittlig fulltids sysselsatt dersom Norge lever opp til beste praksis i Norden på de ulike frihetsindeksene. Som det fremgår av illustrasjonen viser våre beregninger at gjennomsnittlig årsinntekt før skatt for fulltids sysselsatte i Norge vil kunne øke med mellom 3.300 kroner og 35.300 kroner.

Konklusjon: Inspirasjon fra de nordiske landene kan gi høyere vekst og økte lønninger for norske lønsmottakere

I internasjonale sammenligninger er Norge et relativt liberalt og økonomisk fritt land som generelt rangerer høyt på de internasjonale frihetsindeksene. Men vi kan bli enda bedre – og det uten radikale endringer i økonomisk system eller velferdsstatsmodell. Ved å leve opp til beste praksis i Norden kan Norges BNP potensielt vokse med 29–310 milliarder NOK. Dette tilsvarer en lønnsøkning på et sted mellom NOK 3.300 til NOK 35.300 per år før skatt for en gjennomsnittlig fulltids sysselsatt.

For både Ease of Doing Business og PMR-indeksene kan Norge potensielt rykke opp til 1. plass internasjonalt hvis vi levde opp til beste praksis i de nordiske landene. For Heritage Foundations og Fraser Institutes økonomiske frihetsindekser kan Norge gå fra en 14. og 32. plass til en 3. plass. Det vil plassere Norge i den absolutte toppen av økonomisk frie land i verden. En bedring av økonomisk frihet i Norge vil føre til høyere vekst og velstand, bl.a. fordi mer konkurranse- og innovasjonsfremmende rammebetingelser vil fremme økt levestandard gjennom økt produktivitet.⁹

Vi finner at Norge har forbedringspotensial på flere områder. Sverige presterer bedre enn Norge når det gjelder bl.a. konkurransehindringer i tjenestesektoren, regulering som sikrer et minimum av konkurransevridning og hvor enkelt det er å få tilgang til elektrisitet til et nytt næringsbygg. Andre kilder utdyper også betydningen av at Sverige har utviklet langt bedre rammebetingelser for innovativt entreprenørskap, sammenlignet med Norge.¹⁰ Danmark gjør det bedre enn Norge når det gjelder omfanget av statlig eierskap, subsidier, arbeidsmarkedsfrihet og fravær av handelshemmende reguleringer. Finland kommer bedre ut enn Norge når det gjelder konkursbehandling, tillit til politiet og kvaliteten på rettsprosessen. Island har et lavere skattetrykk, lavere offentlige utgifter og lavere overføringer og subsidier som andel av BNP.

Hensikten med analysen er imidlertid ikke – på bakgrunn av de ulike indeksene – å peke på konkrete forbedringspotensialer, men snarere å illustrere at Norge kan søke inspirasjon til å bli et friere og rikere samfunn ved generelt å søke inspirasjon fra de nordiske nabolandene. Det er også grunn til å understreke at økt grad av økonomisk frihet ikke automatisk innebærer økt ulikhet.¹¹

Det er vanskelig å argumentere for at de økonomiske rammebetingelsene i Norge skal være mindre innovasjons- og vekstfremmende enn i de landene vi vanligvis sammenligner oss med, og som vi generelt anser som velfungerende samfunn.

Civita er en liberal tankesmie som gjennom sitt arbeid skal bidra til økt kunnskap og oppslutning om liberale verdier, institusjoner og løsninger, og fremme en samfunnsutvikling basert på respekt for individets frihet og personlige ansvar. Civita er uavhengig av politiske partier, interesseorganisasjoner og offentlige myndigheter. Den enkelte publikasjonsforfatter(e) står for alle utredninger, konklusjoner og anbefalinger, og disse analysene deles ikke nødvendigvis av andre ansatte, ledelse, styre eller bidragsytere. Skulle feil eller mangler oppdages, ville vi sette stor pris på tilbakemelding, slik at vi kan rette opp eller justere.

Ta kontakt med forfatterne på larspeder@civita.no, herby@cepos.dk, line@cepos.dk eller civita@civita.no.

Litteraturliste

- ABCepos. 2022. "Højere produktivitet giver højere løn". 6. april 2022. <https://cepos.dk/abcepos-artikler/0009-hoejere-produktivitet-giver-hoejere-loen>.
- Akin, Cemil Serhat, Cengiz Aytun, og Baak GI Aktakas. 2014. "The Impact of Economic Freedom upon Economic Growth: An Application on Different Income Groups". *Asian Economic and Financial Review* 4 (8). Karachi, Pakistan: Asian Economic and Social Society:1024–39.
- Bergh, Andreas, og Christian Bjørnskov. 2019. "Does Economic Freedom Boost Growth for Everyone?" *IFN Working Paper* 1276 (juli). <https://doi.org/10.2139/ssrn.3643399>.
- Brkić, Ivana, Nikola Gradojević, og Svetlana Ignjatijević. 2020. "The Impact of Economic Freedom on Economic Growth? New European Dynamic Panel Evidence". *Journal of Risk and Financial Management* 13 (2):26. <https://doi.org/10.3390/jrfm13020026>.
- Cebula, Richard J., og J. R. Clark. 2012. "Lessons from the Experience of OECD Nations on Macroeconomic Growth and Economic Freedom, 2004–2008". *International Review of Economics* 59 (3):231–43. <https://doi.org/10.1007/s12232-012-0162-0>.
- Doucouliaos, Chris, og Mehmet Ali Ulubasoglu. 2006. "Economic freedom and economic growth: Does specification make a difference?" *European Journal of Political Economy* 22 (1). Elsevier BV:60–81. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2005.06.003>.
- Fraser Institute. 2022. "Economic Freedom of the World: 2022 Annual Report". <https://bit.ly/1NJrp2n>.
- Gal, Peter, og Balázs Égert. 2017. "The Quantification of Structural Reforms in OECD Countries: A New Framework". Economics Department Working Papers 1354. OECD. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/the-quantification-of-structural-reforms-in-oecd-countries-a-new-framework_eco_studies-2016-5jg1lqspxtvk.
- Herby, Jonas, og Line Andersen. 2022. "Et regelstop kan give økonomisk gevinst på 64 mia. kr." Se www.cepos.dk eller kontakt herby@cepos.dk for en kopi.
- Nordbakken, Lars Peder. 2022. "Den norske økonomiske modellen: Liberal og sosial". Civita-notat nr. 22/2022: <https://civita.no/notat/den-norske-okonomiske-modellen-liberal-og-sosial/>
- OECD. 2018. "Indicators of Product Market Regulation: Economy-wide PMR Indicators". <https://www.oecd.org/economy/reform/indicators-of-product-market-regulation/>.
- The Heritage Foundation. 2021. "Index of Economic Freedom: Methodology". https://www.heritage.org/index/pdf/2021/book/02_2021_IndexOfEconomicFreedom_METHODODOLOGY.pdf.
- . 2022. "2022 Index of Economic Freedom". [//www.heritage.org/index/explore?u=637583154064702720](https://www.heritage.org/index/explore?u=637583154064702720).
- Verdensbanken. 2020a. *Doing Business 2020: Comparing Business Regulation in 190 Economies*. Washington, DC: World Bank. <https://doi.org/10.1596/978-1-4648-1440-2>.
- . 2020b. "Economy Profile of Denmark. Doing Business 2020." Verdensbanken. <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/d/denmark/DNK.pdf>.
- . 2020c. "Economy Profile of Sweden. Doing Business 2020." Verdensbanken. <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/s/sweden/SWE.pdf>.

Noter

- 1 Beregningene er utført av Line Andersen og Jonas Herby i CEPOS, basert på et tilsvarende notat som tar for seg hvordan Danmark kan tjene på å bli inspirert av de øvrige nordiske landene.
- 2 <https://www.doingbusiness.org/en/doingbusiness>
- 3 <https://www.heritage.org/index/pdf/2016/book/methodology.pdf>
- 4 https://www.heritage.org/index/pdf/2021/book/index_2021.pdf
- 5 <https://www.fraserinstitute.org/economic-freedom/approach>
- 6 Det antas at virksomheten som skal skaffe tilgang til strøm er lokalisert i den største byen i landet.
- 7 Kilde: Verdensbanken (2020b) <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/n/norway/NOR.pdf>
- 8 Kilde: Verdensbanken (2020c)
- 9 Ref. OECD: “Pro-competition regulation in the markets for goods and services can help boost living standards, can raise output per capita by increasing investment and employment, and can encourage firms to be more innovative and efficient, thereby lifting productivity” (OECD, 2018)
- 10 Jfr. De årlige rapportene fra Global Entrepreneurship Monitor: <https://www.gemconsortium.org/reports/latest-global-report>
- 11 Jfr. Lars Peder Nordbakken, «Den norske økonomiske modellen: Liberal og sosial», Civita-notat nr. 22/2022: <https://civita.no/notat/den-norske-okonomiske-modellen-liberal-og-sosial/>

Vedlegg:

Detaljert oversikt over metode, indeksvariabler, forskning og beregningsgrunnlag

Beregning av beste praksis i Norden

$$x_i = \text{variabel for } i \in [1, n]$$

$$n = \text{antall variabler}$$

$$x = \text{variabel}$$

$$\text{Best Practice} = \text{gns}(\max\{x_1, \dots, x_n\})$$

Beregningen er gjort på samme måte for alle indekser, og variablene som er benyttet fremkommer i tabell 1, tabell 2, tabell 3 og tabell 4. I tabellene er den norske oversettelsen presentert, og variablene som er brukt er uthevet med fet skrift.

Fraser Economic Freedom Ranking er strukturert slik at det er 5 områder, som hver er delt inn i 3–8 underkategorier, hvorav noen også består av underkategorier. Sammensetningen av Fraser er vist i tabell 4. Kun det første underkategori-nivået er inkludert i beregningen av beste praksis. Indeksen er beregnet slik at gjennomsnittet av de 5 områdene har lik vekt i totalskåren. Derfor har vi regnet ut det beste landet i hver underkategori (1), og så regnet ut arealskåren på bakgrunn av disse.

I beregningene bruker vi samme vekter for de ulike underkategoriene som er brukt i de opprinnelige beregningene.

Oversikt over variabler som er benyttet i de ulike indeksene

Tabell 1

OECD - Product Market Regulation variabler, samt norsk oversettelse

Distortions induced by State Involvement			Barriers to Domestic and Foreign Entry		
Public Ownership	Involvement in Business Operations	Simplification and Evaluation of Regulations	Administrative Burden on Start-ups	Barriers in Service and Network Sectors	Barriers to Trade and Investment
Scope of SOEs	Retail Price Controls and Regulation	Assessment of Impact on Competition	Administrative Requirements for Limited Liability Companies and Personally-Owned Enterprises	Barriers in Services Sectors	Barriers to FDI
Government Involvement in Network Sectors	Command and Control Regulation	Interaction with Interest Groups	Licenses and permits	Barriers in Network Sectors	Tariff Barriers
Direct Control over Enterprises	Public Procurement	Complexity of Regulatory Procedures			Differential Treatment of Foreign Suppliers
Governance of SOEs					Barriers to Trade Facilitation

Norsk oversettelse

Konkurranservedring forårsaket av statlig involvering og innblanding			Barrierer for innenlandsk og utenlandsk markedsadgang		
Offentlig eierskap	Innblanding i næringsdrift	Forenkling og evaluering av regler	Adm. byrder for nystartede virksomheter	Barrierer i service- og nettverkssektorer	Barrierer for handel og investering
Omfanget av statseide virksomheter	Regulering og kontroll av priser	Vurdering av innvirkning på konkurransen	Administrative krav til privateide virksomheter	Barrierer i servicesektorer	Barrierer for direkte investeringer (FDI)
Statlige inngrep i nettverkssektorer	Direkte-regulering	Interaksjon med interesse-grupper	Lisenser og tillatelser	Barrierer i nettverkssektorer	Tollbarrierer
Direkte kontroll over virksomheter	Offentlige anbud	Reguleringenes kompleksitet			Forskjellsbehandling av utenlandske leverandører
Politisk styring av statseide virksomheter					Handelshindringer

Kilde: OECD (2018)

Tabell 2**Verdensbankens Ease of Doing Business variabler, samt norsk oversettelse**

Variabel	Norsk oversettelse
Starting a business	Oppstart av virksomhet
Dealing with construction permits	Håndtering av byggetillatelse
Getting electricity	Tilgang til elektrisitet
Registering property	Registrering av eiendom
Getting credit	Kreditttilgang
Protecting minority investors	Beskyttelse av minoritetsinvestorer
Paying taxes	Skattebetaling
Trading across borders	Handel på tvers av grenser
Enforcing contracts	Håndhevelse av kontrakter
Resolving insolvency	Konkurs- og insolvenshåndtering

Kilde: Verdensbanken (2020a)

Tabell 3**Heritage Foundation – Index of Economic Freedom variabler, samt norsk oversettelse**

Variabel	Norsk oversettelse
Property Rights	Privat eiendomsrett
Judicial Effectiveness	Effektivitet i rettsprosesser
Government Integrity	Fravær av korrupsjon
Tax Burden	Skattebyrde
Government Spending	Offentlige utgifter
Fiscal Health	Sunn finanspolitikk
Business Freedom	Næringsfrihet
Labor Freedom	Yrkes- og arbeidsmarkedsfrihet
Monetary Freedom	Monetær frihet
Trade Freedom	Handelsfrihet
Investment Freedom	Investeringsfrihet
Financial Freedom	Finansiell frihet

Kilde: The Heritage Foundation (2021)

Tabell 4
Fraser Institute - Economic Freedom variable samt norsk oversettelse

Område	Underkategori 1	Underkategori 1 – norsk oversettelse	Underkategori 2	
Area 1: Size of government	1A: Government consumption	Offentlig forbruk		
	1B: Transfers and subsidies	Overføringer og subsidier		
	1C: Government investment	Offentlige investeringer		
	1D: Top marginal tax rate	Høyreste marginalsatt	1Di: Top marginal income tax rate 1Dii: Top marginal income and payroll tax rate	
	1E: State ownership of assets	Statens eierskapsposisjoner		
Area 2: Legal system & Property rights	2A: Judicial independence	Uavhengige domstoler og rettsprosesser		
	2B: Impartial courts	Upartiske domstoler		
	2C: Protection of property rights	Beskyttelse av eiendomsrettigheter		
	2D: Military interference in rule of law and politics	Militær innblanding i politikk og rettssystem		
	2E: Integrity of the legal system	Rettsystemets integritet		
	2F: Legal enforcement of contracts	Juridisk håndhevelse av kontrakter		
	2G: Regulatory restrictions on the sale of real property	Regulatoriske restriksjoner ved salg av fast eiendom		
	2H: Reliability of police	Politiets pålitelighet		
Area 3: Sound money	3A: Money growth	Vekst i pengemengden		
	3B: Standard deviation of inflation	Standardavvik i inflasjonens utvikling		
	3C: Inflation: Most recent year	Inflasjon: Det siste året		
	3D: Freedom to own foreign currency bank accounts	Frihet til å inneha en valutakonto		
Area 4: Freedom to trade internationally	4A: Tariffs	Toll	4Ai: Revenue from trade taxes 4Aii: Mean tariff rate 4Aiii: Standard deviation of tariff rates	
	4B: Regulatory trade barriers	Regulatoriske handelshindringer	4Bi: Non-tariff trade barriers 4Bii: Compliance costs of importing and exporting	
	4C: Black market exchange rates	Valutakurser på svartebørs		
	4D: Controls of the movement of capital and people	Kontroll av bevegelsesfriheten for mennesker og kapital	4Di: Financial Openness 4Dii: Capital controls 4Diii: Freedom of foreigners to visit	
	Area 5: Regulation	5A: Credit market regulations	Reguleringer av kredittmarkedet	5Ai: Ownership of banks 5Aii: Private sector credit 5Aiii: Interest rate controls/negative real interest rates)
		5B: Labor market regulations	Arbeidsmarksreguleringer	5Bi: Hiring regulations and minimum wage 5Bii: Hiring and firing regulations 5Biii: Centralized collective bargaining 5Biv: Hours Regulations 5Bv: Mandated cost of worker dismissal 5Bvi: Conscriptio
		5C: Business regulations	Reguleringer av næringslivet	5Ci: Administrative requirements 5Cii: Regulatory Burden 5Ciii: Starting a business 5Civ: Impartial Public Administration 5Cv: Licensing restrictions 5Cvi: Tax compliance

Kilde: Fraser Institute (2022)

De største forbedringspotensialene

Tabell 5
Forbedringspotensial PMR

Kategori	Beskrivelse	Beste land (score)	Norges score
Omfanget av statseide virksomheter	Måler om staten kontrollerer minst ett foretak i en rekke næringssektorer, med høyere vekt på de sentrale nettverkssektorene som PMR fokuserer på.	Island (1,44)	4,21
Lisenser og tillatelser	Måler eksistensen av initiativer for å forenkle lisensprosedyrer, for eksempel "one-stop-shops" for å informere bedrifter om lisenser og varsler og for å utstede/godta dem, "stillhet er samtykke"-regelen og programmer for å gjennomgå og redusere antall lisenser.	Danmark (0,00)	1,00
Statens innblanding i nettverkssektorer	Måler størrelsen på statens eierandel i det største firmaet i viktige nettverkssektorer.	Island (1,63)	3,38
Barrierer i servicesektorer	Måler omfanget av de kvalitative og kvantitative barrierene til konkurranse som oppstår fra eksisterende regulering i sentrale tjenestesektorer.	Sverige (0,56)	1,23

Kilde: <https://www.oecd.org/economy/reform/OECD-PMR-detailed-explanation-methodology-used-to-build-PMR-indicators.pdf> samt OECD (2018)

Tabell 6
Forbedringspotensial Ease of Doing Business

Kategori	Beskrivelse	Beste land (score)	Norges score
Kreditttilgang	Lov om flyttbare sikkerheter og kredittinformasjon	Danmark (70)	85,4
Tilgang til elektrisitet	Prosedyrer, tid og kostnader for å bli koblet til det elektriske nettet; påliteligheten til strømforsyningen; og åpenhet om tariffer	Sverige (96,2)	81,3
Håndtering av byggetillatelser	Prosedyrer, tid og kostnader for å fullføre alle formaliteter for å bygge et lager og kvalitetskontroll og sikkerhetsmekanismer i byggetillatelsessystemet	Danmark (87,9)	84,3
Konkurs- og insolvenshåndtering	Tid, kostnader, utfall og gjenvinningsgrad for en kommersiell insolvens og styrken i insolvenslovgivningen	Finland (92,7)	85,4

Kilde: Verdensbanken (2020a)

Tabell 7

Forbedringspotensial Heritage Index of Economic Freedom

Kategori	Beskrivelse	Beste land (score)	Norges score
Finansiell frihet	Finansiell frihet er en indikator på bankeffektivitet så vel som et mål på uavhengighet fra statlig kontroll og innblanding i finanssektoren	Danmark (80,0)	56,4
Offentlige utgifter	Den offentlige utgiftskomponenten fanger opp byrden pålagt av offentlige utgifter, som inkluderer statens forbruk og alle overføringsbetalinger knyttet til div. rettighetsprogrammer.	Island (36,8)	19,5
Skattebyrde	Skattebelastning er et sammensatt mål som reflekterer marginale skattesatser på både person- og bedriftsinntekt og det generelle skattenivået (inkludert direkte og indirekte skatter pålagt av alle myndighetsnivåer) som en prosentandel av bruttonasjonalprodukt (BNP). I et økonomisk fritt land ville det ikke være noen begrensninger på flyten av investeringskapital. Enkeltpersoner og firmaer vil få lov til å flytte ressursene sine inn og ut av spesifikke aktiviteter, både internt og på tvers av landets grenser, uten restriksjoner. Et slikt ideelt land vil få en poengsum på 100 på investeringsfrihetskomponenten i indeksen.	Finland (97,8)	97,3
Investeringsfrihet		Danmark (90,0)	75,0

Kilde:

https://www.heritage.org/index/pdf/2021/book/02_2021_IndexOfEconomicFreedom_METHODODOLOGY.pdf
samt The Heritage Foundation (2022)

Tabell 8

Forbedringspotensial Fraser Economic Freedom Ranking

Kategori	Beskrivelse	Beste land (score)	Norges score
Arbeidsmarkedsreguleringer	Grad av offentlige regulering av lønns- og arbeidsbetingelser mv.	Island (7,57)	5,42
Overføringer og subsidier	Omfang av offentlige overføringer og subsidier i prosent av BNP	Island (6,81)	3,87
Offentlige investeringer	Off. investeringer som andel av totale investeringer	Island (9,80)	7,47
Toll	Samlede avgifter på internasjonal handel i prosent av import og eksport	Danmark (8,03)	6,24

Kilde: Fraser Institute (2022)

Beregning av vekstpotensial

OECD

Gal og Égert (2017) har estimert hvordan produktmarkedsreformer påvirker BNP etter ulike tidshorisonter. Her finner de at størrelsen på en typisk reform i OECD tilsvarer en reduksjon i PMR på 0,31 poeng. Ifølge Gal og Égert (2017) vil en reduksjon i PMR på 0,31 etter 10 år øke BNP med 1,02 %.

Ifølge Gal og Égert er effekten av PMR-reformer lineær, noe som betyr at vi enkelt kan estimere effekten på BNP ved å leve opp til beste praksis i Norden. I dag er Norges PMR-score 1,15 og beste praksis i Norden er 0,60. Størrelsen på reformen ved å leve opp til beste praksis i Norden vil være en reduksjon i PMR på 0,55 (1,15–0,6). Etter 10 år vil derfor effekten på BNP være 1,80 %. På lang sikt kan BNP øke med 3,68 % ved å følge beste praksis i Norden.

Tabell 9

Effekt på BNP av endring i PMR-score

	Størrelse på typisk reform (endring i PMR-score)	Etter 5 år	Etter 10 år	På lang sikt (etter 20 år)
Produktmarkedsreform (Gal og Égert, 2017)	-0,31	0,72%	1,02%	2,09%
Reformstørrelse ved å leve opp til best practice i Norden	-0,55	1,27%	1,80%	3,68%

Kilde: Table 4 i Gal og Égert (2017)

Verdensbanken

Metoden for å beregne vekstpotensialet ved Verdensbanken (2020a)'s Ease of Doing Business-mål er beskrevet i bilag B i Herby og Andersen (2022). Vekstpotensialet for indeksen er beregnet som et samlet vekstpotensiale over 10 år.

The Heritage Foundation

Brkić m.fl. (2020) undersøker hvordan økonomisk frihet, målt ved Heritage Index of Economic Freedom, påvirker økonomisk vekst. De finner at 1 % økning i frihetsindeksen fører til en 0,05825%-poeng økning i BNP-veksten.

I 2022 var Norges score 76,9 og scoren ved å leve opp til beste praksis i Norden var 83,7. Det tilsvarer en økning i frihetsindekset på 8,9 %. Hvis Norge lever opp til beste praksis i Norden tilsvarer det at BNP-veksten øker med 0,518 %-poeng. I beregningene antar vi at effekten kan realiseres i løpet av 10 år.

Merk at endringen i BNP kommer av endringen av scoren. Brkić m.fl. (2020) finner at det her er tale om et "engangsløft" av BNP, og at høyere nivåer av frihet ikke endrer samfunnets grunnleggende evne til å skape vekst. Det er med andre ord ingen permanent langsiktig effekt på veksten.

Fraser Institute

Akin m.fl. (2014) undersøker sammenhengen mellom økonomisk frihet målt ved Fraser Economic Freedom indeks og økonomisk vekst. De finner at 1% økning i frihetsindeksen fører til 0,482 %-poeng økt økonomisk vekst i OECD-land med et høyt inntektsnivå.

Norges score i 2020 var 7,58 og scoren ved å leve opp til beste praksis i Norden er 8,45. Det tilsvarer en økning i frihetsindeksen på 11,5 %. Hvis Norge lever opp til beste praksis i Norden vil det tilsvare at BNP får en vekstimpuls på 5,56 %. I beregningene har vi antatt at effekten slår til i løpet av 10 år.

Usikkerhet i anslagene

Generelt er både anslagenes størrelse og tidshorisont beheftet med vesentlig usikkerhet for alle indeksene. Estimaten bør derfor kun betraktes som en beste gjetning på potensialet ved å følge beste praksis i Norden.